

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA XOTIN -QIZLAR BILAN ISHLASH

FAOLYATINI TAKOMILLASHTIRISH

Suvanqulova Gavharbonu Bolbek qizi

Jizzax davlat pedagogika instituti

"Ta'lim muassasalar boshqaruvi 1-kurs magistranti

ANNOTATSIYA

Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida 1 mart kuni xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish va ularning jamiyatdagi mavqeini yanada mustahkamlashga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishi o'tkazildi.

2021-yilda ayollar tadbirkorligi dasturlari doirasida 200 mingdan ortiq loyihaga 2 trillion so'm kredit va subsidiyalar ajratilib, 320 ming nafar xotin-qiz doimiy ish bilan ta'minlandi. 190 ming nafar xotin-qiz kasb-hunarga o'rgatdi, 4 ming nafardan ortig'iga uy-joy sotib olish uchun dastlabki to'lov uchun mablag' ajratildi.

Kalit so'zi: BMT,siyosat,harakatlar strategitasi,faollik,oila

Yangi O'zbekistonda xotin-qizlarning mamlakatimiz jamoat, siyosiy va tadbirkorlik hayotidagi rolini tubdan oshirish borasidagi ishlar quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirilmoqda.

Huquqiy bazani takomillashtirish

O'zbekiston ayollarni har qanday kamsitish va ta'qiblardan huquqiy, ijtimoiy va iqtisodiy himoya qilishni nazarda tutuvchi barcha asosiy xalqaro shartnomalarga qo'shilgan. "Ayollar va erkaklarning teng huquq va imkoniyatlarining kafolatlari to'g'risida", "Ayollarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida", "Fuqarolarning reproduktiv salomatligini muhofaza qilish to'g'risida", "Oila to'g'risida"gi 15-moddasiga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida gender yo'naltirilgan qonunlar. Kodeks", "O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksiga o'zgartishlar kiritish to'g'risida"gi – xotin-qizlarning mehnat faoliyatining ilgari taqiqlangan shakllarini tanlashi bilan bog'liq cheklovlar va mehnat qonunchiligining boshqa gender-assimetrik qoidalarini bekor qilish to'g'risida. Ularni ishlab chiqishda BMT Taraqqiyot dasturi, Aholi jamg'armasi, Bolalar jamg'armasi, Inson huquqlari bo'yicha Oliy komissar boshqarmasi, Narkotiklar va jinoyatchilik bo'yicha idora, Xalqaro migratsiya tashkiloti, Xalqaro mehnat tashkiloti kabi BMT agentliklari ekspertlari ishtirok etdilar. .

Shuningdek, Prezidentning 20 dan ortiq farmon va qarorlari, hukumat qarorlari qabul qilingan. Ayollarga nisbatan zo'ravonlik va oilaviy zo'ravonlikning oldini olish, eskirgan urf-odatlariga qarshi kurashish borasidagi ishlarni kuchaytirishni nazarda tutuvchi qator o'zgartirish va qo'shimchalar kiritildi. Normativ-huquqiy hujjatlar qoidalarining gender tengligi tamoyillariga nomuvofiqligini bartaraf etish, ularni qo'llash jarayonida kamsitish

xarakteridagi yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatarlarni aniqlashga qaratilgan qonun hujjatlarining majburiy gender-huquqiy ekspertizasi joriy etildi.

Shu nuqtai nazardan, BMT Bosh kotibining Markaziy Osiyo bo'yicha maxsus vakili, BMTning Markaziy Osiyo uchun Preventiv diplomatiya bo'yicha mintaqaviy markazi rahbari Natalya German xalqaro hamjamiyat O'zbekistonning gender tengligini ta'minlash borasidagi sa'y-harakatlarini ijobiy baholayotganini ta'kidladi. Mazkur qonunlar normalarining qabul qilinishi va hayotga tatbiq etilishi rahbarlik lavozimlarida ayollar ulushining 33 foizgacha, mehnatga layoqatli aholining umumiy sonida 45 foizgacha oshishiga xizmat qilmoqda. Bu ham barcha sohalarda ayol siyosatchi va yetakchi ayollar vakilligi sezilarli darajada oshganidan, mamlakatimizda gender tengligiga erishish yo'lida izchil olg'a siljib borayotganidan dalolat beradi.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar jarayonida ayollar va erkaklarning barcha sohalarda, jamiyat hayotida teng huquq va imkoniyatlarini ta'minlashga qaratilgan 2030-yilgacha O'zbekistonda gender tengligiga erishish strategiyasi ishlab chiqilmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Xalq Jamg'armasining mintaqaviy direktori Dunyo aholisining yarmidan

IPU-BMT Ayollar xaritasi ayollar davlat va hukumat boshliqlari bo'lgan mamlakatlar sonining rekord darajada yuqoriligini, shuningdek, vazir ayollarning global ulushini ko'rsatadi. Xususan, dunyo bo'ylab 58 nafar ayol so'zlovchi bor. 2020-yilda Qo'shma Shtatlar Konstitutsiyaga muvofiq, Senat prezidenti lavozimiga birinchi marta ayol Kamala Xarrisni vitse-prezident lavozimiga saylab, tarix yozdi. Nensi Pelosi Vakillar palatasi spikeri bo'ldi, endi AQSh Kongressining ikkala palatasini ham ayollar boshqaradi.

2021-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, uchta parlamentda (Ruanda, Kuba va Birlashgan Arab Amirliklari) ayollar parlament a'zolari umumiy sonining 50 foizi va undan ko'prog'ini, 20 ta parlamentda esa 40 foizdan 50 foizgacha, har yili o'sish sur'ati ayollar parlamentariylarning global ulushi 0,6% ni tashkil etdi. Shu nuqtai nazardan, XPX Parlament a'zolari forumi raisi, Keniya parlamenti a'zosi Syuzan Kixika jahon aholisining 50 foizini tashkil etuvchi ayollarning salohiyatini to'liq ochib berish ushbu forumning birinchi raqamli ustuvor yo'nalishi ekanini ta'kidladi. va dunyodagi parlament a'zolarining kamida to'rtidan biri ayollardir, vaziyat hali ham dunyo aholisining yarmini ifodalashdan uzoqdir. Hozirgi sur'atda parlamentlarda gender tengligiga erishish uchun yana 50 yil kerak bo'ladi. Shu bilan birga, xorijlik ekspertlarning fikricha, parlamentda xotin-qizlarning kengroq vakilligini ta'minlashda chuqur o'ylangan va keng ko'lamligini gender kvotalari alohida ahamiyatga ega. Saylovlarda ular 2020-yilda parlament saylovlari o'tkazilgan 57 davlatning 25 tasida qo'llanilgan. Kvota ajratilgan parlamentlar bir palatali va quyi palatalarga o'rtacha 11,8 foiz ayollarni, yuqori palatalarga esa 7,4 foiz ayollarni saylagan. Garchi bu ko'rsatkichlar jahon o'rtacha ko'rsatkichidan ancha past bo'lsa-da, chuqurroq tahlil shuni ko'rsatadiki, mamlakatlar parlamentida ayollarning vakilligi bevosita quyidagilarga bog'liq:

- saylov tizimi. Proporsional yoki aralash saylov tizimiga ega mamlakatlardagi ko'rsatkichlar majoritar saylov tizimiga ega bo'lgan mamlakatlarga qaraganda yuqori;

- adekvat majburlov choralari va barqaror siyosiy iroda. Siyosiy partiyalarda kvota to'g'risidagi qonunlarni amalga oshirishda siyosiy irodasi yo'qligi va bu qonunlarning saylov organlari tomonidan bajarilmasligi turg'unlikka, ayrim mamlakatlarda esa regressiyaga olib keldi.

Dunyoning turli mintaqalarida ayollarning parlamentdagi vakilligi quyidagilardan dalolat beradi. Sahroi Kabirdan janubiy Afrika mamlakatlari orasida Mali (27,3%) va Niger (25,9%) bu sohada sezilarli yutuqlarga erishgan. 2020 yilgi parlament saylovlari davomida ayollar vakilligining nisbatan yuqori darajasiga erishgan (Burundi, Tanzaniya va Kamerun) mamlakatlar (30% yoki undan ko'p) ushbu yo'nalishni davom ettirdilar.

Parlamentdagi ayollarning o'rtacha 32,4 foizini tashkil etuvchi Amerika qit'asi dunyoning qolgan qismidan ustun turadi. Xususan, 2020-yilda AQShda Kongressdagi ayollar vakilligining eng yuqori darajasi tarixda qayd etilgan – parlament a'zolari umumiy sonining 26,9 foizi.

2020 yilgi Yevropa parlamenti saylovlarida 14 mamlakatdan to'rttasi — Irlandiya (yuqori palatada ayollarning 40 foizi), Serbiya (38,8 foiz, bir palatali), Shimoliy Makedoniya (35,8 foiz, bir palatali) va Fransiya (33,3 foiz, yuqori palata) kamida bitta palatada ayollarning vakilligi 30% dan oshdi. Yuqori palata a'zolari bilvosita saylovlar orqali saylanadigan Irlandiya bundan mustasno, bu mamlakatlar avvalgi saylov tsikllarida kuzatilgan shunga o'xshash tendentsiyaga ergashgan. Uch mamlakat – Ozarbayjon, Ruminiya va Chexiya 20 foizlik ko'rsatkichga erisha olmadi.

Yaqin Sharq va Shimoliy Afrika mintaqasida vakillar palatasida qabul qilingan yangi kvota qonuni tufayli Misr parlamentdagi ayollar vakilligi bo'yicha rekord darajaga yetdi. Biroq, umuman olganda, barcha palatalarda parlamentdagi ayollar ulushi barcha hududlar orasida eng past ko'rsatkich - 17,8%.

Yaqin Sharq va Shimoliy Afrika mamlakatlari parlamentlarida ayollarning vakilligi 1,2 foizga oshib, 17,8 foizni tashkil etgan bo'lsa-da, dunyodagi eng past ko'rsatkich bo'lib qolmoqda. 2020-yilda saylangan parlamentlarda Quvayt parlamentida ayollarning to'liq yo'qligidan tortib, Misrdagi ayollar sonining rekord ko'rsatkichi – 27,4% (ilgari 14,9%)gacha bo'lgan jiddiy farqlar mavjud, bu esa gender kvotalari joriy etilishi bilan bog'liq.

Osiyoda bu ko'rsatkich 20,4 foizga oshgan. O'sish Tojikiston, Qozog'iston va O'zbekiston parlamentlari yuqori palatalarida xotin-qizlarning vakilligi bilan bog'liq. 2020-yilda saylangan parlamentlardan Nepalning o'zi parlamentdagi ayollarning 30 foizidan oshib ketdi va bu mamlakatga parlamentdagi ayollar soni bo'yicha o'n yillik rekordni o'rnatish imkonini berdi. Yangi Zelandiya (48,3%) bundan mustasno, 2020-yilda saylangan Tinch okeani mintaqasi mamlakatlari parlamentlarida ayollarning vakilligi doimiy ravishda pastligicha qolmoqda (taxminan 6,4%) yoki nolga teng.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. BAYBAYEVA M. pedagogika fanlari doktori, dotsent
2. www.ziyonet.uz

